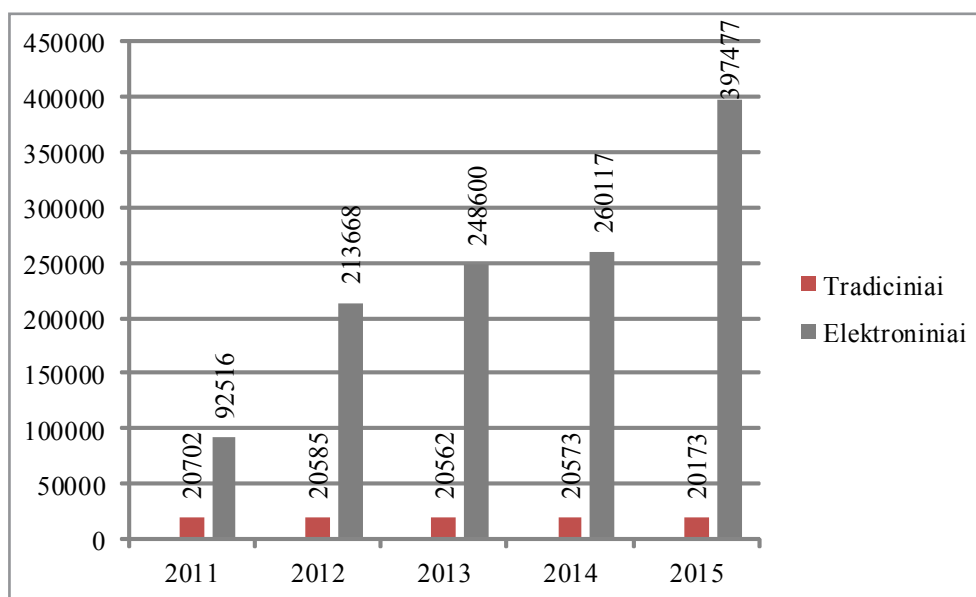

5.3. STUDIJŲ IR MOKSLO IŠTEKLIŲ PLĖTRA

Efektyviam studijų ir mokslo procesui organizuoti 2015 m. įsigyta 417 650 tradicinių ir elektroninių dokumentų. Tradicinių dokumentų įsigyta 20 173, elektroninių – 397 477. Išryškėjo aiški informacijos išteklių plėtra į elektroninę erdvę. 2015 m. įsigyti elektroniniai dokumentai sudarė 95 proc. (2011 m. – 82 proc., 2014 m. – 92 proc.), o tradiciniai – 5 proc. (2011 m. – 18 proc., 2014 m. – 7 proc.) visų tais metais pirktų dokumentų. Ataskaitiniais metais vienam studentui teko 54 (2014 m. – 34) nauji dokumentai.

15 pav. Informacijos išteklių įsigijimas 2011–2015 m.

2015 m. bendruomenė turi prieigą prie daugiau kaip 750 tūkst. (2014 m. – 600 tūkst.) dokumentų: beveik 354 tūkst. tradicinių ir per 397 tūkst. elektroninių dokumentų. 2015 m. prenumeruotos 46 duomenų bazės iš 26 užsienio ir Lietuvos tiekėjų. Panašų duomenų bazių skaičių 2015 m. prenumeravo Talino universitetas – 54, Latvijos universitetas – 46. Dvidešimt keturios duomenų bazės prenumeruotos per Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacijos (LMBA) projektą „eMoDB.Lt2: elektroninių duomenų bazių atvėrimas Lietuvai“. Universiteto bendruomenei duomenų bazėse yra prieinami visateksčiai dokumentai: 175 tūkst. knygų, 31 tūkst. žurnalų ir per 190 tūkst. kitų el. dokumentų. Palyginti su 2014 m.,

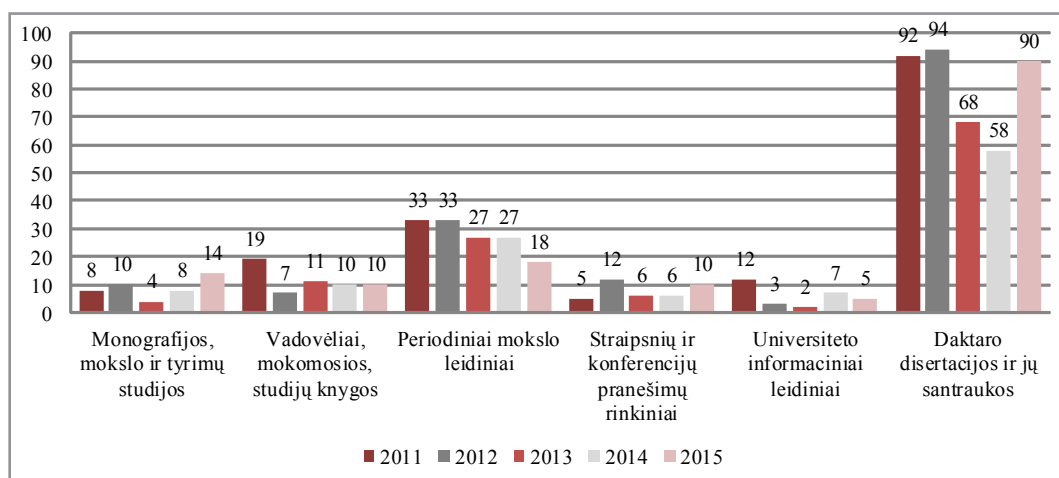
duomenų bazėse el. dokumentų skaičius išaugo 53 procentais. 2015 m. testuotos 24 duomenų bazės, kuriose buvo 55 tūkst. visateksčių knygų ir 51 tūkst. žurnalų. Testavimo laikotarpiu išaiškėjus klasikinės muzikos vaizdo įrašų duomenų bazės *medici.tv* poreikiui, ji buvo užprenumeruota Muzikos akademijos studentams ir pedagogams.

Vytauto Didžiojo universiteto biblioteka pasipildė turtingomis kolekcijomis: Muzikos akademija – pianisto Antano Algirdo Smetonos muzikos asmenine biblioteka, kurios didžiąją dalį sudaro natos, plokštelės, kompaktinės plokštelės, taip pat knygos ir kiti leidiniai. Iš viso rinkinyje yra 1 215 pavadinimų (1 590 egzempliorių) leidinių. Vaclovo Biržiškos bibliotekos fondus papildė Lietuvos teatro ir kino aktorės Rūtos Staliliūnaitės asmeninė biblioteka (1 668 leidinių), turtinga grožinės literatūros, meno, istorijos, psichologijos, filosofijos bei religijos knygų ne tik lietuvių, bet ir rusų, vokiečių kalbomis. Žymios lietuvių išėivių visuomenininkės Beatričės Kleizaitės-Vasaris dovana teatrologams – apie 150 knygų rinkinys: pjesės, knygos apie teatro istoriją, žinynai. Rinkinį sudaro leidiniai anglų, lietuvių, prancūzų kalbomis. 2015 m. buvo suformuotas ir sutvarkytas Juozo Vitėno rankraščių fondas. Amerikos lietuvis, teisininkas ir žurnalistas savo archyvą bibliotekai perdavė 1998 metais. Didelę archyvo dalį sudaro Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto (VLIK) veiklos dokumentai, taip pat Kazio Pakšto plėtotos atsarginės Lietuvos kūrimo idėjos Britų Hondūre dokumentai. Iš viso fonde yra 354 pavadinimų dokumentų.

2015 m. išleista 107 pavadinimų leidinių (2014 m. – 116). 56 spausdinti leidiniai (28 929 egzemplioriai), 51 elektroninis leidinys. Išleisti leidiniai pagal rūšis:

- 21 periodinis mokslo leidinys (iš jų 3 – tarptautinėje leidykloje „DeGruyter“; 17 elektroninių, 7 – anglų kalba);
- 14 mokslo monografijų bei studijų;
- 10 vadovėlių, mokomosios literatūros;
- 10 straipsnių ir konferencijų pranešimų rinkinių;
- 5 universiteto informaciniai leidiniai;
- 90 disertacijų ir disertacijų santraukų.

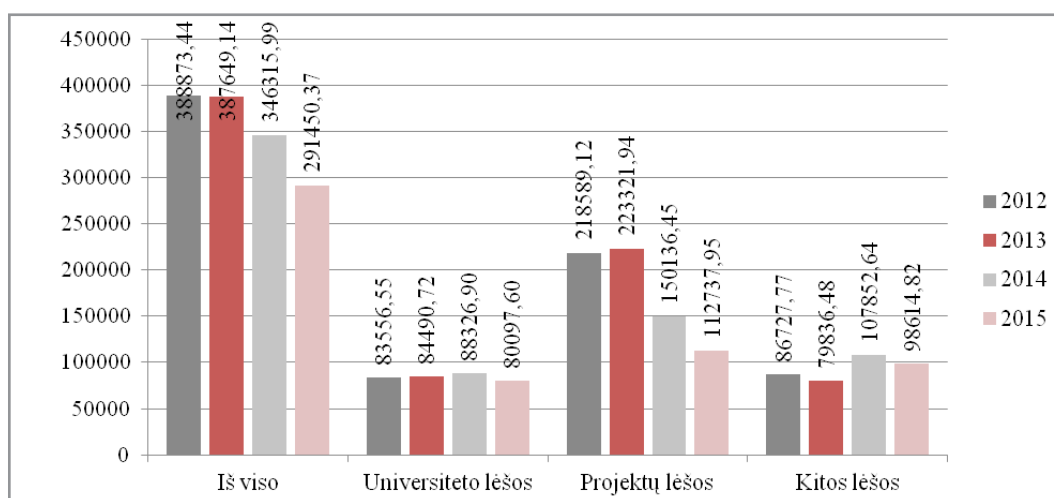
Lyginamoji išleistų leidinių informacija pateikta 16 paveiksle. Iš jo matyti, kad Universiteto leidybos kiekybiniai rodikliai pastaraisiais metais yra panašūs.

16 pav. Universiteto leidyba 2011–2015 m.

2015 m. Universiteto akademinės leidybos paslaugos buvo atliekamos pagal sutartį su „Versus Aureus“ leidykla, „Arx Reklama“ ir Universiteto pajėgomis. Mokslo ir studijų leidinių teksto ir vaizdinės medžiagos apimtis – 1316,54 autorinių lankų.

Analizuojant finansinę naujai įgytų informacijos išteklių vertę, tenka konstatuoti, kad didžioji lėšų dalis yra iš projektų. Jų vertė – 112 737,95 Eur. Iš Universiteto lėšų įsigyta išteklių už 80 097,60 eurų. Palyginti su 2011 m., projektų ir Universiteto skiriamos lėšos fondų papildymui išliko stabilios – apie 200 tūkst. eurų. Ataskaitiniais metais išteklių vertė vienam studentui – 10,40 Eur (2014 m. – 9,80 Eur). Palyginti su 2014 m., lėšų suma ištekliams vienam studentui padidėjo 1,06 karto. Bibliotekos fondas papildytas dovanotais, institucijų perduotais bei mainais įsigytais leidiniais, kurių vertė – per 98 tūkst. eurų. 2015 m. visų įgytų spausdintų ir elektroninių išteklių finansinė vertė – 291 450,37 eurų.

17 pav. Informacijos išteklių vertė 2011–2015 m.

2015 m. leidybos ir operatyviosios spaudos finansinė vertė – 171 658 Eur (2014 m. – 217 357 Eur). Ataskaitiniais metais sumažėjo operatyviosios spaudos apimtis.

Bibliotekos įgytų bei išleistų informacijos išteklių svarbą parodo jų panaudos rodikliai, pavyzdžiui, vartotojų atliktų paieškų ir atsisiųstų visatekščių dokumentų ir santraukų skaičius. 2015 m. vartotojai atliko 2,3 mln. (2014 m. – 2,2 mln.) paieškų bibliotekos rengiamuose kataloguose ir duomenų bazėse, Universiteto el. publikacijų institucinėje talpykloje bei licencijuojamose duomenų bazėse. 2011–2015 m. stebima atliekamų paieškų skaičiaus bibliotekos kataloguose, ieškant spausdintų dokumentų, mažėjimo tendencija, tačiau tuo pat metu ryškėja paieškų ir visatekščių dokumentų atsisiuntimo iš Universiteto el. publikacijų institucinės talpyklos, virtualiosios bibliotekos ir licencijuojamų duomenų bazių augimo tendencija. 2015 m. vartotojai atsisiuntė per 1,6 mln. visatekščių dokumentų (2014 m. – daugiau nei 1,2 mln.) iš licencijuojamų duomenų bazių bei institucinės talpyklos. Tai reiškia, kad vienas akademinės bendruomenės narys atsisiuntė ir skaitė po 214 (2014 m. – 133) el. dokumentų. Daugiausia visatekščių dokumentų (daugiau nei 1 mln.) atsisiūsta iš el. publikacijų institucinės talpyklos, todėl pasiteisino bibliotekos iniciatyva dėl šios talpyklos kūrimo ir plėtotės.

2015 m. pabaigoje bibliotekos informacinėje sistemoje buvo per 190 tūkst. bibliografinių įrašų. Ataskaitiniais (panašiai kaip ir praėjusiais) metais buvo parengta beveik 13 tūkst. naujų įrašų. Šiuo metu 99,4 proc. bibliotekoje saugomų išteklių galima surasti bibliotekos informacinėje sistemoje.

Įvykdžius Lietuvos akademinų bibliotekų informacinės infrastruktūros mokslui ir studijoms (eLABa) konsorciumo projektą „eLABa integralių paslaugų sukūrimas ir plėtra“, keitėsi Universiteto institucinės talpyklos, esančios Lietuvos akademinės el. bibliotekos (eLABa) dalimi, koncepcija: galima kaupti ir saugoti tik institucijos autorių publikacijas (anksčiau buvo galima saugoti visą Universiteto produkciją (ir mokslo žurnalus). Kad Universiteto mokslininkai ir pasaulio mokslo bendruomenė turėtų galimybę naudotis Universiteto mokslinių tyrimų rezultatais, pateiktais vienoje vietoje, buvo įdiegta ir pradėta eksploatuoti naujoji Vytauto Didžiojo universiteto el. publikacijų talpykla (*DSpace*, <http://eltalpykla.vdu.lt>). 2015 m. Universiteto el. publikacijų institucinėje talpykloje (eLABa ir *Dspace*) mokslinių publikacijų buvo sukaupta per 3 tūkst. (157 knygos, 2 638 straipsniai iš 102 pavadinimų žurnalų). 85 proc. Universiteto darbų yra atvirai prieinami internete, 15 proc. – institucijos intranete.

Nuo 2007 m. studentai savarankiškai archyvavo baigiamuosius studijų (magistrų baigiamuosius darbus, daktaro disertacijas ir daktaro disertacijų santraukas) el. dokumentus Elektroninių tezių ir disertacijų informacinėje sistemoje (eLABa dalis). 2015 m. 742 (2014 m. – 807) baigiamuosius darbus naujajame eLABa ETD posistemyje suarchyvavo bibliotekos darbuotojai. Iš viso 2015 m. sukaupta 5 519 studentų darbų. 77 proc. el. dokumentų buvo suteiktas atvirosios prieigos internete ar Universiteto intranete statusas, laikinai neprieinami – 23 proc. darbų. Ataskaitiniais metais, pagal talpykloje iš viso ir 2015 m. sukaupytų ETD dokumentų skaičių, Vytauto Didžiojo universitetas tarp kitų universitetų užėmė 2 vietą.

Siekiant akademinio sąžiningumo, išvengti plagijavimo bei autorių teisių pažeidimo atvejų, Universiteto mokslo žurnalų redakcinės kolegijos, autoriai, studijų darbų vadovai ir recenzentai ataskaitiniais metais naudojami tekstų sutapties patikros įrankiu *iThenticate*. 2015 m. patikrinta 163 žurnalų straipsniai (2014 m. – 179) bei 1 554 studijų baigiamieji darbai (2014 m. – 546). Patikrintų dokumentų skaičius 2015 m. išaugo daugiau kaip dvigubai. eLABa ETD posistemyje integruota tekstų sutapties nustatymo programa EPAS patikrino 742 Universiteto darbus, tačiau *iThenticate* ir EPAS sutapčių rezultatai iš esmės skiriasi, nes EPAS patikra internete realizuojama labai siaurai.

Plėtojama atvirosios prieigos prie Universiteto leidinių politika. Universiteto biblioteka nuo 2014 m. įdiegė pažangią mokslinės komunikacijos elektroninių mokslo žurnalų leidybos sistemą – Atvirąją žurnalų sistemą (*Open Journal Systems*, OJS, <http://ejournals.vdu.lt>), kurią pradėjo naudoti du Universiteto periodiniai mokslo žurnalai. 2015 m. sistemą naudojo jau 13 Universiteto periodinių mokslo žurnalų: „International Journal of Psychology: A Biopsychosocial Approach“ / „Tarptautinis psichologijos žurnalas: biopsichosocialinis požiūris“, „Soter: religijos mokslo žurnalas“, „Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai“, „Meno istorija ir kritika“, „Agora: politinių komunikacijų studijos“, „Darbai ir dienos“, „Grupės ir aplinkos“, „Teisės apžvalga“, „Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai“, „Politikos mokslų almanachas“, „Socialinis darbas: patirtis ir metodai“, „Aukštojo mokslo kokybė“, „Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos“. Iš viso Universiteto OJS yra 908 (2015 m. – 873) žurnalų straipsniai.

2015 m. Vytauto Didžiojo universitetas atvėrė savo autorių knygas tarptautinėje erdvėje – Atvirosios prieigos knygų kataloge (*Directory of Open Access Books* (DOAB), <http://www.doabooks.org>). Knygoms suteiktos pirmosios atvirosios prieigos licencijos (Kūrybinių bendrijų, angl. *Creative Commons*). Tai – autorių kolektyvų Margaritos Teresevičienės, Airinos Volungevičienės, Elenos Trepulės, Vilmos Žydzūnaitės, Aušros Rutkienės, Alano W. Taito, Linos Kaminskienės parengtas leidinys „Technology enhanced learning integration into organisations“ bei Margaritos Teresevičienės, Airinos Volungevičienės, Vilmos Žydzūnaitės, Linos Kaminskienės, Aušros Rutkienės, Elenos Trepulės bei Sigitos Daukilo knyga „Technologijomis grindžiamas mokymas ir mokymasis organizacijoje“. DOAB 127 akademiniai leidėjai publikavo per 3,5 tūkst. įvairių mokslo sričių knygų įvairiomis kalbomis. Knygoms, pateikiamoms į DOAB, keliami nepriklausomų ekspertų recenzavimo, atvirosios prieigos licencijavimo reikalavimai.

Siekiant didinti Universiteto žinomumą plačiojoje visuomenėje, spausdinti Universiteto leidiniai buvo platinami 5 akademinuose ir 5 neakademinuose, 3 internetiniuose knygynuose, perduoti 16 bibliotekų.

Sprendžiant aktualius mokslo leidinių el. leidybos kokybės klausimus, Universitete toliau naudota ir diegta DOI (*Digital Object Identifier*) – skaitmeninio objekto identifikatoriaus sistema. Tai – pastovios elektroninio dokumento vietos pasauliniame žiniatinklyje, kūrinių pastovaus saugojimo, jungčių su kitais meno, mokslo darbais kūrimo, prevencinės plagiato patikros galimybių sistema. 2015 m. DOI paslauga jau naudojosi 11 (2014 m. – 9) Universiteto periodinių mokslo žurnalų ir DOI suteikta 183 (2014 m. – 327) mokslo straipsniams. 2015 m. DOI suteikta mažiau, nes mokslo žurnaluose sumažėjo straipsnių.

2015 m. buvo tęsiamas fizinių bibliotekos erdvių modernizavimas ir plėtra. Rugsėjo mėnesį Muzikos akademijos biblioteka grįžo į rekonstruotas patalpas, aprūpintas naujais šiuolaikiniais baldais ir specialia akustine lubų apdaila. Lankytojams įrengta 20 darbo vietų, iš jų 12 kompiuterizuotų, 2 – muzikos garso įrašams klausyti ir perrašyti bei poilsio erdvė. Bibliotekoje įdiegta įranga lankytojams su specialiaisiais poreikiais, tarp jų – natų vertimo į Brailio raštą programa silpnaregiams. Atvirai prieinamas informacijos išteklių ir muzikos garso įrašų įvairiomis laikmenomis fondas organizuotas pagal studijų akademijoje sritis. Metų pabaigoje jį sudarė per 20 tūkst. dokumentų.

Atlikti struktūriniai bibliotekos pertvarkymai: Vinco Čepinskio informatikos ir gamtos mokslų bei Stasio Šalkauskio katalikų teologijos, Vaclovo Biržiškos skaityklos sujungtos su abonementais.

2015 m. Vaclovo Biržiškos bibliotekos interjeras pelnė keletą įvertinimų: „Metų įvykio“ nominaciją 10-ajame Universiteto talentų ir nominacijų vakare bei pripažintas geriausiu interjeru parodoje-konkurse „Architektūra: Kaunas 2015“.

Viena iš prioritetinių bibliotekos veiklos krypčių – nuosekliai didinti vartotojams atvirai prieinamą spausdintos informacijos išteklių fondą. 2015 m. atviras leidinių fondas padidėjo 9,7 proc. – nuo beveik 180 tūkst. dokumentų (2014 m.) iki 199 tūkst. leidinių. Palyginti su 2013 m., atviro fondo dalis padidėjo 22 procentais. Vienam studentui 2015 m. teko 26 spausdinti dokumentai atvirose bibliotekos fonduose. Vidutiniškai vienas studentas bibliotekoje skaitė 48, o skolinosi į namus – 12 spaudinių. Naudojant savarankiško leidinių išdavimo / grąžinimo sistemą (RFID), pasiskolinta ir grąžinta per 53 proc. visų išduotų leidinių.

Vienas svarbiausių bibliotekos vartotojų poreikių – erdvės savarankiškomis studijoms. Vinco Čepinskio informatikos ir gamtos mokslų bibliotekoje įkurta 9 vietų grupinio darbo erdvė. Ataskaitiniais metais bibliotekoje iš viso veikė 6 individualaus ir grupinio darbo patalpos su 33 darbo vietomis, iš kurių – 9 kompiuterizuotos. Patalpomis naudotasi per 4 550 valandų arba vidutiniškai 7,3 val. kasdien. Ypač intensyviai naudotasi Socialinių mokslų ir Teisės fakultetų biblioteka – po 9 valandas kasdien. Viena darbo patalpa buvo skirta lankytojams su specialiaisiais poreikiais ir aprūpinta specialiais baldais, kompiuterine bei programine įranga. Lankytojų patogumui įdiegtas išankstinis patalpų užsakymas internetu.

Fizinių bibliotekos erdvių pertvarka leido padidinti darbo vietų, ypač kompiuterizuotų, skaičių – nuo 131 kompiuterio (2014 m.) iki 150 kompiuterių 2015-aisiais. Dauguma vartotojams skirtų kompiuterių yra taupūs terminaliniai klientai, kurių praėjusiais metais padaugėjo iki 112 (2014 m. – 80).

Bibliotekos siekis – ne tik suteikti kokybišką prieigą prie spausdintų ir elektroninių informacijos išteklių bei erdves savarankiškomis studijoms, bet ir aprūpinti lankytojus kitais įrankiais, leidžiančiais efektyvinti mokymosi procesą. Ataskaitiniais metais bibliotekoje įdiegtos kokybinių duomenų analizės programos – *SPSS IBM Statistics 22* (15 licenzijų 3 padaliniuose) ir *NVivo 10* (2 licenzijos viename

padalinyje). Nemokamas teksto / vaizdo nuskaitymas įrengtas 4 bibliotekos padaliniuose. Bibliotekos erdvėse veikė 3 kompiuterizuotos kalbų mokymosi kabinos.

2015 m. vartotojų prisijungimui prie bibliotekos informacinės sistemos pradėti naudoti saugūs – *FirstClass* – prisijungimo duomenys vietoj asmens duomenų. Vienas prisijungimas pagerino prieigą prie bibliotekos informacinės sistemos. Įdiegtas automatinis bibliotekos el. laiškų siuntimas dviem kalbomis (lietuvių ir anglų). Su moderniomis bibliotekos erdvėmis ir jose teikiamomis paslaugomis buvo supažindintos 42 lankytojų grupės (per 700 asmenų) iš įvairių institucijų, ypač daug gimnazijų moksleivių.

Bibliotekos mokslo ir studijų išteklių, paslaugų sklaidai svarbūs tinklalapiai – Vytauto Didžiojo universiteto biblioteka (<http://biblioteka.vdu.lt>) ir Vytauto Didžiojo universiteto leidyba (<http://leidyba.vdu.lt>). 2015 m. tinklalapiuose apsilankė per 131 tūkst. lankytojų (unikalių – 54 tūkst.), per dieną – 360 (unikalių – 150), peržiūrėta per 393 tūkst. puslapių. Palyginti su 2011 m., peržiūrėta 80 tūkst. puslapių daugiau, o palyginti su 2014 m. – daugiau kaip 7 tūkst. puslapių. Tinklalapiuose informacija lygiagrečiai pateikiama ir anglų kalba. Bibliotekos išteklių, paslaugų, veiklų, informacijos, pasiekimų sklaidai aktyviai buvo naudojamas socialinis tinklas *Facebook* – paskelbti 104 įrašai, biblioteka sulaukė 1 250 draugų.

2015 m. vasario 19–22 d. Universitetas dalyvavo tarptautinėje Vilniaus knygų mugėje. Lietuvos parodų ir kongresų centro „Litexpo“ 3-ojoje parodų salėje buvo įrengtas reprezentatyvus standas. Jo lankytojai galėjo rasti ir įsigyti naujausių Universiteto mokslininkų parengtų leidinių, 3 renginiuose buvo pristatyta 2015 m. Universiteto mokslo produkcija.

Populiarinant knygą, skatinant skaitymą, dalijimąsi ir bendruomeniškumą, studentė Indrė Levickytė ir Gretos Rozenbergaitės bei bibliotekos iniciatyva vasario 16-ąją Kauno Studentų skvere atidarytas pirmasis Knygų namelis. Rugsėjo 4 d. prie VDU „Rasos“ gimnazijos atidaryta dar viena mažoji knygų bibliotekėlė – Vytauto Didžiojo universiteto dovana gimnazijos bendruomenei ir mikro-rajono gyventojams.